

Франка, член-кореспондент Міжнародної академії наук педагогічної освіти, заслужений діяч естрадного мистецтва України.

Наукові інтереси: баянно-акордеонне мистецтво України в соціокультурному просторі XXI століття.

СОБІЛЬ Іван Володимирович – студент Інституту музичного мистецтва Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

Наукові інтереси: портрети сучасних українських композиторів.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR
DUSHNIY Andriy Ivanovich – Ph.D. in

Education, Associate Professor of Folk Musical Instruments and Vocals Department, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, Corresponding Member of the Teacher Education International Science Academy, Ukraine Pop Art Honored Worker.

Circle of scientific interests: bayan-accordion art of Ukraine in the socio-cultural space of the XXI century.

SOBIL Ivan Volodymyrovych – student of the Institute of Musical Art Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

Circle of scientific interests: portraits modern Ukrainian composers.

*Дата надходження рукопису 02. 04. 2018 р.
Рецензент – д.п.н. професор В. Ф. Черкасов.*

УДК 371.124/.132:78

ІЛІНЦЬКА Наталія Степанівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методики мистецтв, завідувач комісії фортепіанних дисциплін Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
e-mail: ilinickaya.natalya1@gmail.com

СИНЕРГЕТИЧНИЙ ПІДХІД У КОНТЕКСТІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. В освітній політиці XXI століття відбуваються інноваційні процеси, які докорінно модифікують всю систему вітчизняної освіти. Ці процеси створюють можливість для запровадження нововведень які вимагають зміни змісту педагогічної освіти і способів організації освітнього процесу. Ясно усвідомлюючи важливість та необхідність нових концепцій, теорій, фундаментальних досліджень, багато дослідників визнають синергетику у якості нової парадигми освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Цей термін вперше було введено американським винахідником Річардом Фуллером, проте його визначення близьке до сучасного розуміння, вперше було сформульоване німецьким фізиком-теоретиком Германом Хакеном 1977 року в праці «Синергетика». Синергетика розглядає природу як певний механізм, який має еволюційний характер, тобто рухається від примітивних до складних багатofакторних систем. Сьогодні синергетичний напрям має свої школи, які працюють у математичній, природничій та соціогуманітарній сферах [10].

В. Аршинов у своїй праці «Синергетика як феномен постнекласичної науки» визначає її так: «Наука, що займається вивченням процесів самоорганізації та виникнення, підтримання, стійкості і розпаду структур різноманітної природи» [1, с. 3].

З'явилися наукові праці, автори яких розглядають окремі аспекти теорії самоорганізації, стосовно педагогічної науки і практики (В. Аршинов, В. Буданов, В. Віненко, В. Ігнатова, Е. Князева, С. Курдюмов, Г. Малинецкий, Н. Таланчук, Л. Макарова, Ю. Шаронін, С. Шевельова, В. Маткін, О. Федорова та ін.).

Метою статті є розгляд поняття «синергетика» в науці, яка становить сьогодні нове методологічне направлення, де відтворюються принципи та закономірності самоорганізації педагогічних систем, що впливає на формування фахової підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Виклад основного матеріалу дослідження. Освітня система покликана забезпечити становлення і розвиток майбутніх педагогів-музикантів як фахівців нового типу, здатних виховати у своїх учнів відповідні якості, цінності та ідеали. Як наголошується в наукових дослідженнях, синергетика входить до універсальної методологічної парадигми, яка відноситься до тих галузей знань, де вивчаються складні системи, явища самоорганізації, і являє собою єдиний міждисциплінарний підхід до предметів та об'єктів, що досліджуються [7].

Вивченню питань, пов'язаних з синергетикою, присвячені роботи Є. Князевої; теорії самоорганізації з педагогічної точки зору розглядає М. Богуславський, синергетичний підхід розвивається в

дослідженнях В. Буданова. В. Ігнатова виділяє три важливі складові: 1) дидактичні аспекти адаптації ідей синергетики в змісті освіти; 2) використання їх в моделюванні і прогнозуванні розвитку освітніх систем; 3) застосування в управлінні навчально-виховним процесом [4].

В. Буданов вважає, що «введення синергетики в освітній процес відбувається за трьома напрямками:

1. *Синергетика для освіти.* Інтегративні курси синергетики в середній та вищій школі по завершенні чергового циклу навчання - підготовча, початкова, середня школа, цикл фундаментальних дисциплін у вищій школі, цикл спеціальних дисциплін, аспірантура, факультети перепідготовки та підвищення кваліфікації вчителів і викладачів, адаптивні курси та отримання другої освіти людьми в зрілому віці. Це шлях спірального сходження для усвідомлення цілісності світу.

2. *Синергетика в освіті.* Впровадження матеріалів, що ілюструють принципи синергетики в кожній дисципліні, будь то природнича або гуманітарна. Завжди можна знайти розділи, які вивчають процеси становлення, виникнення нового, і тут доречно, поряд з дисциплінарним тезаурусом, використовувати мову синергетики, що дозволяє в подальшому створити поле міждисциплінарного діалогу, поле цілісності науки і культури...

3. *Синергетика освіти.* Синергетика, застосована до самого процесу освіти, становлення особистості і знання. Тут найбільшою мірою, позначається людський фактор, постнекласичний характер синергетики, у процесах діалогу та розвитку систем з самоопису. Високі приклади педагогічної майстерності та авторських методик і є зразки цілісних синергетичних підходів ... Тут ми маємо не просто системний підхід до освіти, але облік динаміки і механізмів самоорганізації суб'єктів освітніх просторів ... єдність змісту і виховання, освіту цілісної креативної особистості. Цей напрямок розвивається, відносно, нещодавно» [2, с. 7].

У дисертаційному дослідженні Г. Нестеренко, присвяченому синергетичному виміру самореалізації особистості, акцентовано увагу на тому, що існуючі протиріччя між певним визначеним ідеалом і реальними можливостями кожної людини в процесі освітньої діяльності поступово призводять до необхідності самовдосконалення, спрямованої на виправлення самою особистістю усвідомлених недоліків у структурі власних сутнісних сил. Потреба в самовдосконаленні виступає тією рушійною силою освітньої діяльності, яка поступово залучає кожного учасника

навчального процесу до самоорганізації. [5].

У педагогічній термінології вже виникло нове поняття «педагогічна синергетика», яку ряд авторів пропонують розглядати як синтез багатofакторних взаємодій у зустрічних процесах виховання і самовиховання, освіти і самоосвіти, навчання і самонавчання, матеріалізується в особистості учнів (А. Ворожбітова); знання особистості які ґрунтуються на законах і закономірностях синергетики, тобто законах і закономірностях самоорганізації і саморозвитку педагогічних, тобто освітньо-виховних систем (В. Андреев); науку, що досліджує процеси переходу складних систем з неупорядкованого стану в впорядкований й викриває такі зв'язки між елементами цієї системи, при яких їх сумарна дія в рамках системи перевищує по своєму ефекту просте додавання ефектів дій кожного елементу окремо [3].

З точки зору синергетики, одним з важливих напрямлень модернізації музично-педагогічної освіти може стати розгляд інтенсифікації фахової підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Формування фахової підготовки майбутнього вчителя музики розглядається нами з позицій системного підходу як зовні керований процес в структурі професійної підготовки студентів, а також як саморегульований процес, тобто рух від наявного рівня музичної підготовки до більш високого [9].

Г. Щербакова розглядає музично-педагогічний процес як взаємодію трьох систем, що постійно саморозвиваються. До цих систем відноситься: світ музики та музично-педагогічних цінностей, особистість учня (студента) та особистість вчителя музичного мистецтва [8].

Для професійної підготовки та становлення майбутнього вчителя музичного мистецтва значними є предмети фахового спрямування: спеціальні музичні дисципліни, музичні педагогіка та психологія, методики викладання тощо. Тому тільки зміни у викладанні фахових дисциплін може стати рушійною силою у якості мистецької освіти. Система підготовки стимулює та регулює процеси самоорганізації у творчій діяльності студента. Вона орієнтується на професійне становлення та професійний саморозвиток майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Особистість професіонала є активно-функціональною. Вона проявляє здатність до багатоваріантності дій (направлень, векторів діяльності), поведінки, типів спілкування, рефлексії, що дає можливість для переходу системи в новий стан. Включення особистості в музично-педагогічний процес дозволяє особистості орієнтуватися в процесі

професійного розвитку и саморозвитку надаючи йому цілеспрямованість і самоврядування [6].

Висновки та перспективи подальших розвідок наперед. Таким чином, формування фахової підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва обумовлює використання у педагогічному процесі застосування синергетичного підходу всього комплексу професійних знань, умінь, навичок, які охоплюють індивідуальну, психологічну і діяльну сферу особистості.

Подальше дослідження даної проблеми передбачає пошук відповідних практичних форм, методів навчання та вихованні у підготовці студентів мистецьких спеціальностей.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Аршинов В. И. Синергетика как феномен постнеклассической науки / В. И. Аршинов. – Рос. акад. наук. Ин-т философии. – М.: ИФРАН, 1999. – 200 с.
2. Буданов В. Г. Трансдисциплинарное образование в XXI веке: проблемы становления // Будущее России в зеркале синергетики // В. Г. Буданов. – М.: 2006. – С. 169–179.
3. Жилин В. И. Онтологическая и методическая специфика синергетического сциентизма: автореф. дис. ... д-р. филос. наук: 09.00.01/ В. И. Жилин. – Омск, 2011. – 38 с.
4. Игнатова В. А. Синергетика как метод познания природы и общества / В. А. Игнатова // Экология и жизнь. – 1999. – №2 – С. 26–30.
5. Нестеренко Г. О. Синергетичний вимір самореалізації особистості в умовах трансформації суспільства: Дис. ... канд. філософських наук: 09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії / Г. О. Нестеренко. – Запоріжжя, 2002. – 201 с.
6. Полякова Е. С. Синергетический подход в профессиональной подготовке будущего учителя музыки / Е. С. Полякова // Пути повышения качества профессиональной подготовки студентов: П90 материалы науч.-практ. конф. Минск, 22-23 апр. 2010 г. – Минск: БГУ, 2010. – 567 с.
7. Симонов С. Н., Копяев О. В. Синергетический подход в педагогике [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://lib.sportedu.ru/Press/TPFK/2007N8/p29-31.htm>
8. Щербак А. И. Философия музыки и музыкального образования. Часть I. Учебное пособие / А. И. Щербак. – М.: ООО «Учебно-методический центр «ГРАФ-ПРЕСС»», 2008. – 256 с.
9. Яковлев С. Теоретическая модель формирования музыкально-исполнительской компетентности будущего учителя музыки. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.scientific-notes.ru/pdf/014-27.pdf>
10. Synergetics // Wikipedia, The Free Encyclopedia. – [Электронный ресурс]. – Режим

доступа: (станом на 2010 р.): <http://wikipedia.org/wiki/Synergetics>

REFERENCES

1. Arshinov, V. I. (1999). *Sinergetikakak fenomen postneklassicheskoy nauki*. [Synergetics as a phenomenon of post-non-classical science]. Moscow.
2. Budanov, V. G. (2006). *Transdistsiplinarnoe obrazovanie v XXI veke: problemyi stanovleniya. Budushee Rossii v zerkale sinergetiki*. [Transdisciplinary education in the 21st century: problems of formation. The future of Russia in the mirror of synergetics]. Moscow.
3. Zhilin, V. I. (2011). *Ontologicheskaya i metodicheskaya spetsifika sinergeticheskogo stsiientizma*. [Ontological and methodological specificity of synergetic scientism]. Omsk.
4. Ignatova, V. A. (1999). *Sinergetika kak metod poznaniya prirody i obschestva*. [Synergetics as a method of knowledge of nature and society]. Moscow.
5. Nesterenko, H. O. (2002). *Synerhetychnyi vymir samorealizatsii osobystosti v umovakh transformatsii suspilstva*. [Synergetics as a method of knowledge of nature and society]. Zaporizhzhia.
6. Polyakova, E. S. (2010). *Sinergeticheskiy podhod v professionalnoy podgotovke budushego uchitelya muzyki. Puti povysheniya kachestva professionalnoy podgotovki studentov*. [Synergetic approach in the professional training of the future music teacher]. Minsk.
7. Simonov, S. N., Kopyaev, O. V. *Sinergeticheskiy podhod v pedagogike* [Synergetic approach in pedagogy]. [Elektronnyiy resurs]. – Rezhim dostupa: <http://lib.sportedu.ru/Press/TPFK/2007N8/p29-31.htm>
8. Scherbakova, A. I. (2008) *Filosofiya muzyki i muzyikalnogo obrazovaniya*. [Philosophy of music and music education]. Moscow.
9. Yakovlev, S. *Teoreticheskaya model formirovaniya muzyikalno-ispolnitelskoy kompetentnosti budushego uchitelya muzyki*. [Theoretical model of the formation of musical and performing competence of the future teacher of music]. [Elektronnyiy resurs]. – Rezhim dostupa: <http://www.scientific-notes.ru/pdf/014-27.pdf>
10. Synergetics. Wikipedia, The Free Encyclopedia. [Elektronnyiy resurs]. – Rezhim dostupa: (stanom na 2010 p.): <http://wikipedia.org/wiki/Synergetics>

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ІЛІНЦЬКА Наталія Степанівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методики мистецтв, завідувача комісії фортепіанних дисциплін Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

Наукові інтереси: музична педагогіка, методика гри на фортепіано, диференціація навчання.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

ILINITSKAYA Natalia Stepanivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Assistant Professor of the Theory and Methodology of Arts, head of the Commission of Piano Disciplines of Khmelnytsky

Humanitarian and Pedagogical Academy.

Circle of scientific interests: musical pedagogy, method of playing piano, differentiation of training.

Дата надходження рукопису 02. 04. 2018 р.

Рецензент – д.п.н. професор В. Ф. Черкасов.

УДК: 378.147+784+781.68+37.091.212

ІРИГІНА Світлана Олександрівна –

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри диригентсько-хорової підготовки Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського
e-mail: iriginas_57@mail.ru

**ДИДАКТИЧНІ ОСНОВИ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ СУТНОСТІ
ТА СТРУКТУРНО-ЗМІСТОВНИХ АСПЕКТІВ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ-
ВОКАЛІСТІВ**

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. В умовах глобальних соціальних змін, що відбуваються в сучасному суспільстві, першочергового значення набувають проблеми професійної підготовки кадрів у її соціокультурному вимірі, особливо підготовки тих фахівців, чия діяльність безпосередньо пов'язана з цілеспрямованою побудовою та регулюванням соціокультурних процесів.

Освіченість, інтелект, духовність і культура, прагнення до творчості та вміння орієнтуватися в умовах, що змінюються, є найважливішими факторами розвитку особистості сучасного професіонала.

Сьогодні, як і раніше, питання культури, «культурності» є головним у контексті розвитку нашої держави. Необхідно примноження інтелектуального, морального потенціалу культури народу. Без якісного зрушення в сфері освіти і виховання навряд чи відбудеться цей розвиток, бо освіта – це не що інше, як передача культури від одного покоління іншому [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичними засадами дослідження музичної культури особистості вчителя є праці, які присвячені вивченню культури особистості (Л. Н. Коган, Н. Б. Крилова, А. Н. Сохор та ін.), професіографії праці вчителя (Ф. Н. Гоноболін, Н. В. Кузьміна, В. О. Сластьонін, А. І. Щербакова та ін.), питань професійної підготовки вчителя музики (Ю. Б. Алієв, Б. В. Асаф'єв, Д. Б. Кабалецький, А. М. Гордійчук, Р. А. Тельчарова, Л. В. Школяр і ін.).

Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволив з'ясувати, що, по-перше, виховання музичної культури займає важливе місце в

розвитку цілісної особистості майбутнього педагога; по-друге, ефективність музично-естетичного виховання залежить від розвитку музичних здібностей людини, що дають можливість максимально повно охопити, зрозуміти, осмислити природу музики, доставляючи тим самим людині естетичну насолоду; по-третє, результативність впливу музичного мистецтва на всебічний розвиток людини залежить від вміння його використання в педагогічному процесі, тобто успіх процесу формування музичної культури майбутнього вчителя опосередковується рівнем його педагогічного забезпечення.

Незважаючи на існуючі в сучасних дослідженнях різні підходи до визначення поняття «культура особистості» і своєрідність теоретичних концепцій до виявлення сутності суб'єктивного рівня культури (М. С. Каган, Л. Н. Коган та ін.). Непорушним залишається визнання діяльної сутності людини, згідно з якою особистість формується в діяльності, в результаті якої змінює середу, змінює і розвиває себе як суб'єкта.

Мета статті – визначення сутності та структурно-змістовних аспектів музичної культури студентів-вокалістів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Культура настільки ж емне і складне утворення як саме життя, тому в рамках досліджень можна зустріти найрізноманітніші уявлення про культуру. Виявлення сутності та змісту категорії «музична культура особистості» можливо через розкриття змісту основних понять і їх похідних. Для розгляду теоретичних підходів до проблеми формування музичної культури майбутнього вокаліста (як виконавця, так і педагога) необхідним є осмислення сутності поняття «музична культура». через